

concerto
BUDAPEST

Lee Miller: Paris 1944

EGY AMERIKAI PÁRIZSBAN

2016.11.25. 19:30

MŰPA
BARTÓK BÉLA NEMZETI
HANGVERSENYTEREM

2016. NOVEMBER 25.

PÉNTEK 19:30

MÜPA,
Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

RAVEL

La Valse

RAVEL

G-dúr zongoraverseny

GERSHWIN

Kék rapszódia - Eredeti jazz band verzió (1924)

GERSHWIN

Egy amerikai Párizsban

Közreműködik

Louis Lortie - zongora

Vezényel

Rácz Zoltán

LOUIS LORTIE

A francia-kanadai zongorista játékát „az elmélyült érettség és a játékos spontaneitás mesteri elegyeként” jegyzi a kritika. Kiterjedt repertoárral rendelkező, átütő színpadi jelenség, aki képes megszólítani a közönséget, és a koncert utolsó pillanatáig fenntartani a figyelmet. 13 éves korában kezdte zenetanulmányait Yvonne Hubert szárnyai alatt, a Montreali Szimfonikusok élén mutatkozott be. 1984-ben megnyerte a Busoni Zongoraversenyt és a Leeds Zongoraversenyt. Igazán monumentális teljesítmények kapcsolódnak nevéhez: Mozart összes zongoraversenyének, illetve Beethoven komplett szonáta ciklusának, és mind az öt zongoraversenyének előadása, Liszt összes zongoraművének és az *Années de pèlerinage* teljes ciklusának lemezfelvételei. Nemzetközi elismertségét azonban Ravel és Chopin műveinek előadásáért vívta ki, legutóbbi Chopin albumát például 2012-ben a New York Times az év legjobb felvételei közé válogatta. Louis Lortie több ízben állt színpadra a világ vezető karnagyaival. Partnere volt például Riccardo Chailly, Lorin Maazel, Jaap Van Zweden, Kurt Masur, Seiji Ozawa, Charles Dutoit, Kurt Sanderling, Neeme Järvi, Sir Andrew Davis, Wolfgang Sawallisch, Sir Mark Elder, Hannu Lintu, vagy Osmo Vänskä. Pályafutása során több kamarazenei projektben is részt vett.

RÁCZ ZOLTÁN

A magyarországi kortárs zenei élet egyik legjelentősebb alakja, a modern hangzásesztétikák mondhatni nagykövete. Elismert ütőhangszeres szólístaként, zenekarvezetőként és dirigensként egyaránt – idehaza és külföldön is. A Kossuth-, Liszt- és Prima-díjas Amadinda Ütőegyüttes létrehozója és vezetője. Olyan ikonikus szerzők komponáltak számukra darabot az 1984-es alakulás óta, mint John Cage, Steve Reich és Ligeti György. 1990-től a Liszt Ferenc Zeneakadémia tanára. Mesterkurzusokat tartott a világ számos pontján. 2002-ben a Francia Köztársaság a Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres címet adományozta. A közel két évtizede működő UMZE Kamarazenei Együttes társalapítójaként és művészeti vezetőjeként szintúgy a mai alkotók friss műveinek bemutatását és népszerűsítését tűzte ki céljául, azóta is folyamatosan újabb és újabb közönségcsoportokat, nemzedékeket nyerve meg ily módon a műfajnak.

Maurice RAVEL La Valse

A *La Valse* c. táncfantáziát 1919-ben kezdte komponálni Ravel, bemutatója 1920. december 12-én volt. A keringő maga azonban jóval korábban foglalkoztatta. Már 1906-ban felmerült egy efféle kompozíció ötlete, 1911-ben pedig elkészült a Nemes és érzelmes keringők sorozata, amelynek egy témáját egyébként a *La Valse* is idézi. A darab a bécsi tánc születése, diadala, apotheózisa. Ravel maga érdekes képet is társított hozzá. Ködös, sötét kezdetet képzelt, majd azt, hogy egy pillantban felragyog a fény egy bécsi palotában (pontosan megmondta, a partitúrának mely pontján – de nem nehéz kitálatni). Később elterjedt a nézet, hogy a *La Valse* valójában haláltánc, Bécs – illetve a Monarchia – felemelkedésének és bukásának igen hatásos zenéje, amelyet a zeneszerző már a bukás után, némi részvétellel a volt ellenség iránt alkotott. Ravel azonban tiltakozott az efféle elméletek ellen. Ő ugyanis igen határozottan a 19. század közepére, még hozzá pontosan 1855-re gondolt. Szokás a *La Valse* zenéjét a Bolero (1928) párdarabjának tekinteni – kétségkívül van rokonság a két mű közt.

Maurice RAVEL G-dúr zongoraverseny

Ravel 1929-ben kezdte el írni a G-dúr koncertet. A mű szabályos, három tételes szonátaszerkezetet követ, amelyben a főtéma energikus, szinte csípős, játékos (a zongora pl. több glissandót játszik fel és le). Ezután lassabb tempójú anyag következik (nevezhetnénk melléktémának), hamisítatlan blues hangulattal, dúr és moll hangnem közt egyensúlyozó melódiával. Egyes fordulatok úgy hatnak, mintha a *Kék Rapszódia*ból kölcsönözve volna azokat a komponista. Érdekessége a tételnek -nagyjából a kétharmada táján- egy váratlan, kissé misztikusnak ható intermezzo, amelyben csak a hárfa és a vonósok játszanak. A befejezés a kezdetre rímel: a lassútételt a szólista kezdi, jó három percig csak a zongora folyamatos, folyondárszerű, kiszámíthatatlanul alakuló melódiáját halljuk a balkéz keringőritmusú kíséretével. A hangszerek belépésével a zene egyre több érdes-pikáns diszsonanciát tartalmaz, miközben a lassú keringő-kíséret mindig ott rejlik a háttérben. A főtéma dallama a zenekaron tér vissza, a zongora ehhez színező, apróbb hangjegyértékekben mozgó ellenszólamot játszik, majd a tétel végén a szólistától hosszú trillát hallunk h és cisz hangokon.

George GERSHWIN Kék rapszódia – Eredeti jazz band verzió (1924)

A híres *Kék Rapszódia*ról mindenekelőtt azt kell tudni, hogy nem kék. Eredetileg *American Rhapsody* lett volna a címe, ezt a szerző aztán *Rhapsody in blue*-ra változtatta. A „blue” szó ugyan a szótár szerint valóban kéket jelentene, de az amerikai angolban inkább levertséget, egyfajta másnaposságot is értenek alatta (s közben persze a blues kifejezés is eszünkbe juthat). Paul Whiteman, a neves jazz-zenekarvezető 1923-ban kérte fel az akkor már meglehetősen híres George Gershwint egy zongoraversenyszerű mű alkotására, amelyet Abraham Lincoln születésnapján kellene bemutatni, a következő esztendő februárjában. Gershwin igent mondott, aztán elfeledkezett a felkérésről. Alaposan meglepődött, amikor az újságban azt olvasta, hogy szorgalmasan dolgozik rajta. Nagyjából három hete volt a premierig. Pánik-szerűen nekilátott, s elkészített egy kézzongorás verziót. Ez alapján Ferde Grofé készített el azt a változatot, amelyben jazz-együttes kíséri a szólistát, kezdő klarinét-glissando ötlete azonban Gershwintól származik. Az édesbús, energikus és részegen érzelmes muzsika – amerikai Csajkovszkij, ahogy egy kritikus mondta – a bemutatón elsöprő sikert aratott, a nézőtéren ott volt Rachmaninov, Stravinsky és sokan mások.

George GERSHWIN Egy amerikai Párizsban

Az *Egy amerikai Párizsban* zenéjét még az európai út friss élményének hatása alatt, 1928-ban komponálta Gershwin. Egy interjúban azt mondta, a nyitótételt „Debussy és a Hatok modorában tipikusan francia stílusú”. A mondatban két érdekesség is rejlik. Az egyik: éppen Ravelt nem említi, nem tudni, miért (miközben Debussyt igen, jóllehet az ő művészetéhez édeskevés köze van a darabnak). A másik: nyitótételről beszél, a mű ugyanis egyetlen, húszpercnyi tétel. Az viszont igaz, hogy zenei anyagában világosan elválik négy nagyobb rész. Az első, amelynek jellegzetes rövid, vidám dallama igen sokszor és sokféle formában hangzik fel mintha a vidám párizsi kalandozásokat festené. Séta a Champs Élysée-n, betérés egy vendéglőbe, Szajnapart - Gershwin egy ismerőse igen részletes programot írt a darabhoz a zeneszerző tudtával és beleegyezésével, ebben éppen ilyenekről van szó. De nem leszünk tőle sokkal okosabbak, a zene karaktere ugyanis önmagáért beszél. Aztán egy

nagyobb ívű blues-melódiával következik a lassú szakasz, alighanem a fel-támadó honvágymuzsikája. Ezt scherzoként charleston követi, kaliforniai négerek modorában. Majd a rövid zárószakasz visszahozza a kezdőtémát és ötvözi a blues-dallammal.

CONCERTO BUDAPEST SZIMFONIKUS ZENEKAR

A Concerto Budapest Magyarország egyik vezető nagyzenekara, történelmi múlttal és a fiatal zenészek dinamizmusával. Nagy ívű és innovatív műsor-szerkesztésével, egyéni hangzásával új szintet hozott a magyar zeneéletbe. Az elmúlt években számos nemzetközi fesztiválra, Európa, Amerika és a Távol-Kelet rangos koncerttermeibe is meghívást kapott. A Concerto Budapest visszatérő vendégei olyan világhírű művészek, mint Gidon Kremer, Gennady Rozhdestvensky, Heinz Holliger, Isabelle Faust, James Galway, Jevgenyij Koroljov. Művészeti igazgatója 2007 óta Keller András, hegedűművész, karmester, a Keller Quartet alapítója. Keller szólistaként, koncertmesterként és kamarazenészként is világszerte elismert muzsikus. Számtalan nemzetközi díja mellett Magyarországon elnyerte a Liszt Ferenc-, illetve a Bartók-Pásztory-díjakat. 2016. januárja óta a londoni Guildhall School of Music and Drama hegedű professzora.

AN AMERICAN IN PARIS

RAVEL La Valse

RAVEL Piano Concerto in G major

GERSHWIN Rhapsody in Blue - Original jazz band version (1924)

GERSHWIN An American in Paris

Louis Lortie piano | Conductor: **Zoltán Rácz**

Dance music styles in a symphonic medium. Ravel first erects a memorial to the noble and glittering genre of the Vienna waltz in his sumptuous 'poème chorégraphique' La valse, in which, to use his own words, "Swirling storm clouds part and... couples are seen dancing". The iconic *Piano Concerto in G major* was inspired by the exciting beat of jazz, which he came to know and love while in America in the 1920s. Gershwin similarly cast the 1920s in music in *An American in Paris*; his master work immortalizing the ambience of Paris and melodies filtering out from houses is maintained as a whole by jazz phraseology. *Rhapsody in Blue* is the development of the very same concept to perfection: it is an immaculate jazz concerto packed full with unforgettable musical twists, lush rhythms and the extremes of captivating feelings. Concerto Budapest are conducted by Kossuth and Liszt Prize holder Zoltán Rácz, the soloist being the French-Canadian Louis Lortie, whose performance style has been described by critics as a masterful mixture of profound maturity and playful spontaneity.

12.05.

MUZSIKUSOK, MUZSIKÁSOK I. / CORINTHIA

Weiner / Liszt / Haydn / Ligeti / Bartók / Mozart /
Muzsikás/ Héja

12.10.

VÁRJON - KELLER / ZENEAKADÉMIA

Weiner / Dohnányi / Brahms / Várjon / Keller
#Tradíciók bérlet

12.18.

KARÁCSONYI KONCERT VINNITSKAYÁVAL / MŰPA

Csajkovszkij / Rachmaninov / Brahms / Vinnitskaya / Keller
#Favoritok bérlet

concerto BUDAPEST

www.concertobudapest.hu

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

műpa
Budapest

 inforádió

hetiválasz

VizPlusz kedvezménykártya
www.vizpluszkartya.hu